

Locuinti'a Redactorului

si

Cancelari'a Redactiunii

e in

Srat'a tragatorului
(Lóvász-utca), Nr. 5.

Scrisorile nefranate nu se vor
primi decât numai de la corespon-
dintii regulari ai „Federatiunii.”
Articlii tramisi si nepublicati se
voru arde.

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va essi Joul-a si Dominec'a.

Prețulu de Prenumeratiune:
Pre trei lune 3 fl. v. a.
Pre șase lune 5 „ „ „
Pre anulu intregu 10 „ „ „

Pentru Romani'a:
prea intregu 30 Fr. = 30 Lei n.
„ 6 lune 16 „ = 16 „ „
„ 3 — 8 „ = 8 „ „

Pentru Insertiuni:
10 cr. de linia, si 30 cr. taca'a tim-
brale pentru fiecare-care publicatiune
separatu. In locul deschisu 20 cr.
de linia.
Unu esemplariu costa 10 cr.

Pest'a, 14/2 Maiu 1873.

Unu spectaclu nu mai pucinu im-
portante, ca essibiuniua universale,
lede lumei Vienn'a, prin. grandios'a
crisa a bursei. Ammetforiele intreprin-
leri de felu de felu de speculatiuni ne
mai pomenite si-a afflatu Nemesea
esbunatoria. Nenumeratele intreprinde-
i ceru nenumerate cantitate de bani
si fiindu ca acesti-a nu se affla in
antetate de ajunsu, se substituescu
prin felurite harthie, pre cari banc'a
iat. de Vienn'a luandu-le in pemnu
victu) antecipa banii necessari pentru
eluritele speculatiuni, urmarea firesca
ste ca banc'a cerendu-si deodata ba-
nii, possessorii harthieloru se dau
reste capu, — valoarea harthieloru
cade si bancrut'a este gat'a. Nepoten-
tu-se trage margini intre bursa si
commerciu este usioru de preceptu
a destramarea bursei trage dupa
ne bancrut'a commerciale, Ceea ce au
armatu si asta data. Incurcatur'a este
africosiatu si spre a se restringe ca-
mitatea guvernulu de Vienn'a au des-
tu a se suspende acelle dispusetiuni
in actulu de concessiune aliu bancei
at. d'in Vienn'a, prin care cantetatea
teloru (bani de hartia) neacoperite
prin metalle nobili (auru, argintu) era
marginata la 200 millione. Incatu va
ne stavila reului essistente si inca
imminente acesta suspensiune a actu-
li bancei, nu se pote precalcula de
sum, una idea ni potemu inse face,
ca vomu considera ca, dupa socote-
la celloru cunosctori, 119 millione,
ca catu adeca s'ar mai poté sporl cer-
latiunea noteloru, abia s'ar poté
tantu ceea ce este bunu si sanetosu,
secandu tote celle lalte harthie, cari
fectivu nu representa neci una valo-
rea reala, ar cade victima. Acesta as-
a lectiune nu va strica, speculatiu-
le celle ammetforie voru mai slabi,
si nu voru inceta cu totulu. —
ultu este putredu si nesanosu in
Austro-Ungaria.

Camer'a reprezentantiloru Ungariei
ota asta-di in a dou'a cetire, adeca dupa
esbaterea speciale, proiectulu de lege
pentru infintiarea bancei de escompturi
esemeni si §-ii inca nevotati d'in legea
pentru colonisti. Emendamintele lui Col.
as'a prin cari se tindea a se assecura
acatu-va proprietatea colonistiloru, fiin-
tu combatute de ministru Pauler, fure
respine si punctele se votara dupa cum
sesse formulate de comiss. centrale.
ane, dupa a trei-a cetire, ambele aceste
gi se voru vota definitivu si apoi se
oru tramitte la camer'a boieriloru de
de legea pentru colonisti revenisse
ungarita.

Despre starea actuale a affacerii
representantiei districtului Fagarasiu
remu se inseamna, ca in 6. Maiu
representanti'a se intruni in siedintia
straordenaria pentru a asculta res-
punsulu ministruului de interne, care
echiara cunoscutele concluse muni-
cipale de ilegale si nulle. Siefulu ju-
dictiunii numai decatu dupa cetirea
rdinului ministerialu observ'a, ca ace-
ordenu numai atunci ar mai poté
orma obiectu de discussiune, candu
redictiunea ar voii se se planga la die-
a; la din contra interdica d'in capulu
loculu ori ce discussiune asup'a lui.
adv. Densusianu, dupa una cuventare
bine motivata, fece propunerea, ca con-
silulu municipalu, ascultandu ordenulu

ministeriale, remane neclatitu pre lan-
ga declaratiunile salle. In fine insis-
tandu presiedintele a se votisa asup'a
unoru propuneri, cari nu s'au desba-
tatu in consiliulu municipalu, si ne-
voindu acestu-a a se supune la o
atare procedura, urma disolverea sie-
dintiei, fara a se fi addusu vre-unu
conclusu. Ce va mai urma vomu vedé.

Transilvani'a, in dillele pati meloru 1873.

III.

Am studiatu, Dle Redactore, incatu
mi-au concessu ocupatiunile private,
— referintiele de possessiune intre fostii
jobagi si fostii domni de pamentu din
Transilvania si m'am convinsu pre de-
plinu, cumca de si despoiarea tierra-
nului de avere e vechia si sistematica,
dara cu at'at'a nerusnare, la lumin'a
dillei, nu s'a essecutatu neci in tempu-
rile celle mai barbar, precum s'a in-
templatu acest'a de la 1848 in coce.

Se vobesca faptele. Patent'a urba-
riale d'in 1854, in §. 81 contine: „in
cauze urbariali restitutiunea nu are
locu“ si adauga: „gresielele commise
cu occasiunea segregarei se potu in-
drepta intr'unu annu de dille.”

Ca restitutiunea in cauze de segre-
gare se nu aiba locu, are intiellesu
si ratiune de ajunsu; un'a ca gresielele
commise totu se potu indrepta; alt'a
ca interese mari economice de statu
pretindu, ca regularea possessiuniloru
deja dussa in deplinire se nu se pota
schimba. Dar ca restitutiunea, sau in-
noirea processulu se fie oprita in cauze
urbariali singuratiche intentate pentru
natur'a cutarui locu, nu numai ca nu
ere neci una ratiune pentru sine, ci
din contra una dispusetiune ca acest'a
este in cellu mai mare gradu nedre-
apta si neumana.

Precum sciti, in annulu 1858, s'au
infintiatu tribunalele urbariali in Tran-
silvani'a.

Infintiati'a boieriloru asup'a acestoru
tribunale era mare, era consecintiele
ei pentru poporu forte funeste!

Scurtu, dupa infintiarea acestoru
tribunale, intriga se tiessu, dispusetiu-
nea § lui 81. se estinse pre ste to-
te cauzele urbariali.

Se esplotamu, dissera boierii unii
citra alti, acesta dispusetiune in favo-
rea nostra, ca ci cine nu cunosce fo-
losele cari potu proveni pentru noi,
daca sentinti'a facuta in favorea nostra
pre callea restitutiunei nu mai pote fi
essaminata de altu judecatoriu si cu
deosebire de vre-unu mogicu d'in po-
poru.

Candu boierii fortiau intiellessulu
legei in acesta directiune, vaietele si
plansorile poporulu nu mai incetau. Po-
porulu dicea: legea trebe se fie drepta,
umana si rationalu; nu este ertatu a
rapl pentru totudeun'a dreptulu cui-va,
d'in cauza, ca unu judecatoriu sau al-
tulu a addusu sentintia in contra le-
gei, sau ca litigantele d'in vin'a altui-a
si-a perdutu caus'a, sau ca apperatori-
ulu l'a defendatu reu sau ca postu n'a
i-a dussu appellatiunea la loculu desti-
natu si alte sute de cauze erau acelle,
cu care poporulu se appera in contra
urmariloru draconice ce proveniau din
neconcederea restitutiunei. — Boieriloru
de tote acestea nu li passara mimicu;
— restitutiunii nu se dede locu neci

in cauze singuratiche prin urmare cam-
pulu jafului fu deschisu. Se nu cre-
dei Dle Red., ca essagerediu, — fap-
tele cari voiescu a vi le comunic'a,
potu justific'a assertiunea mea, cumca
prin neconcederea restitutiunei s'a de-
schisu campulu jafului.

In comun'a Sz. Szt. A. secuulu M.
I. porta processu cu fostulu seu domnu
pamentescu contele P. pentru cate-va
locuri colonicali, pre cari stapanulu
seu voia a-le lua de la ellu ca locuri
allodiali. Domnulu pamentescu in de-
cursulu processulu si-vinde bunulu,
se intielege cu processulu secuulu cu
totu.

Processulu secuulu instruitu se in-
rotuledia spre adducerea sentintiei. Tri-
bunalulu decide processulu in defavo-
rea secuulu. Sentinti'a neespedata,
prin urmare netrecuta in putere de
dreptu se arrunca cu tote actele in ar-
chivu. Contrariulu d'in judecat'a nees-
pedata si-descrie un'a copia — si pre
bas'a acestei-a cere de la judetiulu sin-
gulariu respictivu care in cauza de
esposessionare nu este competine, es-
posessionarea secuulu.

Judele singulariu insainte de decide-
rea cauzei chiama pre secuulu la una
pertraptare si dictedia la protocollu
una minciuna, ca si cum secuulu ar
fi recunoscutu, cumca sentinti'a a tre-
cutu in putere de dreptu si cumca pre
bas'a acellei sentintie trecute in putere
de dreptu ar fi fostu d'in partea jude-
le. —

Pre bas'a protocollulu implatu cu
mintiuni si pre bas'a sentintiei netre-
cute in putere de dreptu judele incom-
petinte decide esposessionarea secuulu.
Pentru essecutarea decisiunei si-
tramite cancellistulu, care si dusse in
deplinire cu tota acurateti'a fap'a cea
mai barbara. Tipetele copiiloru, plan-
sulu femeiei bolnave, care sufferia inca
de dorerile nascerei intemperate cu vreo
8, dille mai nainte, sangele ce curgea
dintrins'a, n'au fostu in stare a immoia
inim'a barbarulu essecutore.

Dupa essecutarea faptei se impusa
secuulu, ca in restimpu de atatea dille
se platesca spesele essecutiunei. Secuulu
nu astepta terminulu, ci platesce
spesele mai currendu. Cu occasiunea
platirei acestoru spese umanulu jude-
catoriu i cea decisiunea de esposessio-
nare d'in mana si o allatura la acte.
Secuulu acum si mai desperatu, fara
documente, priu care se pota proba
neumanitatea commisa cu d'insulu, al-
larga in susu, allarga in josu, e plan-
ge la unulu se vaieta la altulu dar
nime nu-lu crede, lu-tieniu de neunu,
ca-ci nu potu presupune cumca unu
judecatoriu ar fi capace de a committe
una assemenea barbara si ilegalitate.

In urma advocatulu secuulu face
intrebare la tribunalulu competentu,
daca acestu-a a decretatu esposessio-
narea clientelui seu, sau nu. Tribunalulu
respunde, cumca nu are neci o cun-
noscintia despre esposessionarea d'in
cestiune.

Dupa ce s'a afflatu sentinti'a la tri-
bunalulu competentu neespedata, dupa
ce acestu-a n'a decretatu esposessiona-
rea; aperiatorulu secuulu cugeta cum
ca esposessiunarea nu s'a potutu intem-
pla decatu in modu „hotiescu“ cu
puterea d'in partea cui-va si fach
arretare criminalu in contra cancellis-
tulu, acestu-a se escusa cu mandatulu

judelui singulariu. Se face dar alta
arretare criminalu in contra acestui-a
pentru abusu in officiu.

Se asculta advocatulu, secuulu si
judele singulariu. Resultatulu fu, ca
umanulu judecatoriu se absolve de
citra instanti'a prima si tabl'a respinge
recursulu secuulu indreptatu in con-
tra absolverei judelui. Acum caus'a
intra in altu stadiu, de ora-ce in con-
tra advocatulu se intentu processu
criminalu pentru calumniarea judelui.
Sistem'a de despoiare merge mana in
mana cu cea terroristica. Daca advo-
catulu a cutediatu a appera vre-o vip-
tima caduuta in urm'a intrigeloru boe-
resci, trebeu terrorisatu, trebeu trassu
in cerocetare, trebeu vessatu cu annii,
pentru-ca alta-data se nu scota la lu-
mina faptele barbare commise in con-
tra unui mogicu d'in poporu ! !

S'a potutu esposessiona intr'o com-
muna unu secuulu si crim'a a remasu
nepedepsita, era secuulu lipsitu de ori-
ce remediulu legale de a-si mai cautu
dreptulu rapitu: — pentru ce se nu
se pota arrunca pre strada o comuna
intrega ? !

Nu me incercu a vi descrie, Dle
Redactore, casulu Tofaleniloru, pentru
ca Dvostra lu-cunoscesti mai bine de-
catu mine, — ati defendatu acesta
causa santa cu toti collegii Dv. de la
press'a romana dincoce si d'in colo
de Carpati cu cellu mai stralucitu re-
sultatulu, dar Vi promitu a vi comunic'a
cau'tu tempu resuscitatu coreriloru
citra M. S. Marele nostru Principe.

Se trecemu acum la altu casu.

Locitorii communei Cuesdu, cu lo-
curile loru estirpate in munte, chiaru
asiu o patra ca si Tofalenii.

Boierii proprietari urdira processe
in contra fostiloru iobagi, vreo 42, la
numeru, pentru allodialitatea locuri-
loru estirpate si luarea loru indreptu.
S'au ascultatu in aceste processe la
80, martori prin a caroru fassioni s'a
doveditu pre deplinu, cumca locurile
estirpate sunt de natura colonicale si
debe se remana in proprietatea netier-
murita a possessoriloru d'in 1848. cu
tote acestea in a 2-a instantia perdura
Cuesdenii, se appelledia la tribunalulu
supremu transilvanu, care atunci se
affla in Pest'a. Acum se vedeti, cum
cadiu Horvath, cellu mai dre-
ptu d'intre ministrii un-
guri, in curs'a boieriloru nostri.

Precum ceilalti, asi si ministruulu
Horvath prea pucinu conoscea referin-
tiele nostre d'in Transilvani'a, dar cu
atatu mai multu credientu da mintiu-
niloru boieresci. Precum Aporu in tem-
pulu juristitulu pre calli vulpine fach
a i-se decide caus'a la curi'a d'in Pest'a si
nu la tribunalulu supremu Ardelenescu
ca singuru competentu, asi si fostii domni
pamentesci ai Cuesdeniloru rogara pre
ministruulu Horvath ca acestu-a se dis-
puna a nu li-se decide caus'a la tribuna-
lulu supremu ardelenescu, ci se se tiena
in suspensio pana la organizarea
curiei.

Ministruulu recercatu implini cererea
boieriloru si caus'a se lua de la forulu
competinte, care cunoscea mai bine
relatiunile Transilvane si avea in frun-
tea sa unu presiedinte dreptu.*) Cu ce
dreptu s'a intemplatu acesta procedura

*) Ast'a un placea boieriloru! Red.

Megale noi nu potemu scl, i-am vedutu inse tristele urmări.

Ascultati, rogu-ve, motivele curiei de atunci in această cauza controversa. „A közönség birtokát és legeltetését felperes kereset levelének kitétele szerint csak az 1849 ik évben kötött nyilván haszonbéri szerződésből kellett következteni.“

Actele processuali au doveditu contrariulu si adeca că cuiesdenii de 100 anni au folositu locurile de certa, că estirpatiumile s'au facutu parte in nainto de 1819. Era cellea facute intre annii 1819 si 1848 s'au facutu cu invoirea stapaniloru, — că contractulu, despre care e vorba, l'a inchiaiatu in 1849, numai că tiv a locuitori de „fricabaioneteloru.“

Nu credi, Dle Red., ca această procedura se mai aiba parchia unde va in lume, — asemenea scandalu in justitia este posibilu numai la noi.

A Ină de la cine-va averea, nu pre bas'a probeloru, nu dupa, ci in contr'a acteloru, nu pre bas'a convingerei judecatoresci ci cu deduceri „következtetés“ — nu insemna ore a-ti bate jocu de legi, de umanitate si proprietate?!

Vaietele poporului in contr'a acestoru fara de legi au strabatutu in fine si in palatulu ministeriului de justitia din Buda Pest'a. Ministrulu, vedindu d'in cellea descrise, si altelele asemenea acestora cumca justitia e greu compromissa, cumca din caus'a neconcederei restitutiunei, averea tierranului nu este secura ci neintreruptu ammenintata de nesatiulu ciocoiescu, — deciseră a vindeca ranele infpte, respectiv a concede vindecarea loru pre calle legale. Asiă in 6. Maiu 1872, pre bas'a inpoternicirei date de cătra camer'a legislativa public'a procedură pentru regularea relatiunilor de possessiune d'in Transilvania si in §. 13, allu acelleia procedure suscepu urmatori'a dispusetiune: „A perovoslatokra nézve, ide érte az igazolást és a perújítást is a törvénykezesi rendtartás szabályai

Acăsta dispusetiune, reclamata de dreptulu calcatu in petiore allu mii-loru de assupriti, a fostu salutate cu bucuria in patri'a nostra. Dara dorere, pana asta-di inca neci un'a d'in ranele infpte nu s'a vindecatu si faimele venite de lá Pest'a voiescu a si sci cumca boierii si Ciocoi au tiessutu la intrige in tote directiunile pentru revocarea dispusetiunei mai susu atinse ori pre callea ministeriului, ori prin legislatiune.

FOISIORIA

De la espusetiunea d'in Vienna.

Sntemu pre pamentu turcescu si ne bucuram, că si canii Raiailoru facu astfelu de lucruri fromose. Intr'adeveru toti, cari, spre redicarea gloriei a nebulului Califu de langa Bosforu, espunu modestele productiuni alle diligintiei si artei loru, sunt neced neci si abominabili, adeca judani ispani seau ortodossi periotici.

Innaintea nostra vedemu planulu Boghazulu cu Stambululu „stralucitiloru; ochiulu lumii, in care se reflecta potestatea franta a Chanciloru, privece la noi si vervurile de marmure auriti a poternicei metropole a Islamului saluta multimea caseloru de pre muntele Giauri. La tierruri, unde valurile marii asiatiche se frangu, jace Scutari, celatea de aur, pre a carei capatina arbori de vietia etarni inflorescu. Acolo, unde valurile neliniscite sunt mai vinete stralucesce Dolma Bagtse, palatiulu lui Bajan... colo misteriosulu castelu tataru „alu tulpeloru,“ mai in colo Bebek si valea sa recorsa, fromos'a Terapi'a cu gradinele salle treptate, Büyükdere, aproape tierra de palme... si, in fine, unu orizonte perdu-tu. Ce peccu! că a sup'ra acestu minunatu petecu de pamentu cercula semilun'a! Inse cele-lalte nu ne mai atragu, deci se merge-mu in galleriele laterali d'in stang'a.

Nu scimu incătu se fie addeverate aceste faime, dara noi cei lovii de sorte si de bunavointia ciocoiescu, ne tememu că faimele voru de veni adeveru. Facemu deci appellu la toi barbati nostri de influintia, rogandui a fi cu attentione in cas'a acest'a si a impedece realisarea flagellului, ce n-amenintia.

(Va urmá.)

D'in Fundulu regiu.

(Fine.)

(V.) Dlu Fabritius a disu in discursulu seu multe si minunate, a atacatu si dogenitu Universitatea si pre administratorii averei ei, si inca alte câte tote, inse, dorere, tote aceste le-a disu prea — sassesce. Ba, Dsa a anunctiatu si constatatu chiaru, că intre frati d'unu sauge si cugetu, intre Sassii d'in Ardealu era a eruptu cu tota vehementia vechi'a neintielegere si discordia. Dorose si stricatiose sunt astfelu de certe, o scimu si sentim; inse scimu că la Sassii nostri chiaru si certe sunt — sassesce. Nemicu nou, actorii sunt totu vulpile celle betrane. Sassii nu pentru prin'a ora s'au produsu astfelu. Au fostu tempuri, candu Sassii, favoriti de impregiarile tempului, si abusandu de sinceritatea si cavalerismulu cellor-lalte natiuni, le-au dupitu si insiellatu. Aceste nu sunt fantasi'a unui muritoriu, ci sunt addeveru: necontestatu, ce istoria Transilvaniei, Austriei si a natiunilor ei, ni-lu spune. Dara pre cum ori ce peccatu, ori ce crima d'in lume, astfelu neci crimele, ce Sassii le-au commissu de 600 anni, asta-di nu mai potu remanē nepedepsite; că-ci ranele, cefără de legile loru le-au produsu pre corpulu natiunii romane, pre cum si drepturile ei parte violate, parte rapite, striga la ceru, si dá de resunetu in poptulu fia carui romanu. In darnu sunt asta-di tote comedie, si cuvintele ambigue, espopturatiunile pline de reserve alle unii fi mai multu in stare a amei seau orbí conscientia desceptata a Romanului d'in fund. reg.

„Kelet“ de la 22 Aprile, de si saluta cu tota caldur'a pre amentitii de put, sass. si recumenda procedur'a loru si celloru alalti sassi spre urmarire, in fine ecce totu-si ce dice despre convictiunea sassiloru. „Din tienu'ta sassiloru observata facia de diferitele proiecte, despre organisat. fund. reg. am cascigatu importantea doctrina, că la Sassii

Ce vedemu? Unde ve ducemu? Innaintea nostra este unu pomposu portalu, decoratu cu flamure rosii-galbenu-venetu. La Romani'a! Privirea nostra se cufunda intr'o perspectiva adunca, pitoresca, care a trassu a sup'ra sa si atentionea Maiestatiloru Salle. Mai că se pare, că candu vasalulu n'aru voi se remana in deretrulu Padisiahului, domnitoriatulu in deretrulu imperiului. Dieu d'abié amu presupusu, că Romani'a aru fi facutu astfelu de progresse in desvoltarea industriei salle, Romani'a, pre care, pentru că jace la pragulu resaritului, se considera aproape că port'a de intrare la barbaria. Inse multi, d'intre cari voru cercetá espusitiunea romanéscă, voru fi custrinsi a abdice de acestu prejudiciu allu loru.

Intellectualitatea proverbiala a Romaniloru in lucrările de mâna, geniulu mecanicu, ce etnografulu C. de Berg a accentuat forte degiá, a datu asta-data importante probe de arte. Se vede, că poporulu, despre care chiaru si suprimetoriulu seu, turculu, dice, că e mai superbu, de cătu se cersiesca, scie si pricepe a lucrá, numai manele se i se deslega. Acestu poporu areta mai multu gustu, sentimentu, fantasia si intellectualitate, de cătu multe natiuni culturale, si chiaru si in lucrulu cellu mai neinsemnatu se areta una fericita dispusetiune spre creatiune si inventiune propria. Stilulu si ordinarea cutieloru, ce contienu obiectele, intr'adeveru sunt de mai mare gustu, era emblem'a ni presinta unu tablou forte succesu. In mediloç se innaltia unu chioscu fromosu, construitu dupa stilulu corinticu, la

totude-una prospectele (siantiele) croiescuconvictiunea loru. Celle 12 puncte au fostu bune pana candu Sassii au speratu, că voru fi acceptate, inse dupa ce ministerulu a compusu proiectulu seu, maioritatea deputatiloru sass. au fostu pentru acestu-a. Acăsta esperientia e demna d'a o insemná pentru că se scimu apretiu convictiunea Sassiloru. Cu tote acestea „Kelet“ in naivitatea sa (?) nu incapa in pele-si de bucuria, lauda si tamaidia lui Fabritius, pentru discursulu ce a tienu-tu. Inse acăsta nu este neci una neconsecintia d'in partea lui „Kelet.“ Ba este, dorere, chiaru consecintia, care ungerii si sassii d'in Ardealu de secli au totu observatu facia de Natiunea romana d'in Mare-Principatulu Transilvania.

Representanti'a districtului Trei-scaune, d'in Secuime, assemne s'a pronunctiatu contra tendentieloru Sassiloru. Cele-lalte comitate si districte nu se scie inca daca s'au pronunctiatu seau ba, si cum.

Judecandu dupa miscările si pasii, ce reuniunea nemtiloru si ungeriloru d'in Brasia a interpretinu, nemtii si ungerii d'in Ardealu, credemu, inca se voru pronunctia contra celloru 12 puncte alle sassiloru, ba voru sprigini chiaru proiectulu Romaniloru. Provocarea reuniunii brasiovene a publicatu-o si „Pesther Lloyd.“

Subscriptiunile Romaniloru d'in fundulu reg. pentru proiectulu Adunării romane, in privintia organisat. fund. reg. pana acum'a s'a ureatu, dupa cum este conosciutu, preste 10,000. Subscriptiunile mai numeroase sunt d'in scaunulu Sabesului, Brasieului si Sabliului. Subscriptiunile sunt multe, inse aru poté fi si mai numeroase. D'in scaunulu Sabliului nu videmu subscriptiuni d'in unele comunitati romane fruntasie, cu câte 4—5—6 mii locuitori intelligenti, d. e. d'in Resinari, Salisce, etc.

Pucinele subscriptiuni d'in scaun; Mercurii; d'in saun. Orestiei sunt pana tote aceste sunt astfelu de addeveruri, cari trebuie se ni le explicamu. Ce se fia dara ore caus'a? Oierii sau dusu cum-va „a munte,“ si astfelu n'au potutu subscrie?! Despe contrariu ne-a convinsu oierii d'in scaun. Sabesului. Ce se fia dara caus'a, că subscriptiunile se tragana si leagana astfelu? Nu este, nu pote fi altu-ce caus'a acestei stări de cătu numai si numai ridiculos'a cerbicosia a unoru domni din Sabliu, cari si astadi vreu a se obrude

care, adi, mâne, se voru fi finitu tote lucrările. In intreg'a împărțire a obiecteloru de espusu se vede unu anumitu gustu artificiale, in care, se dice, că Dlu commissariu, Emanuilu Cretulescu escele. Modulu magulitoriu in care princess'a de Flandria, placutu surprinsa, sa sprimatu, candu a ajunsu la emblemele domnitoratului fratelui ei, a escitatu oresi-care sensatiune in cercurile datatorie de tozu si, se pare, a fi addausu la imultirea zelului, cu care comisiunea a lucratu si pana acum'a. Una preambiare in despartimentele, fromosu decorate, de securu va fi forte recompensata.

Se aruncamu numai de cătu una privire a sup'ra lădiloru, in cari sunt espusse porturi romane nationale. Aici afflu mai cu seama era aelle costumuri pitoresci, cari, vre-o căti-va anni mai innainte, i-am admiratu asié desu in muntii apuseni ai Ardealului, de si aceste porturi addeveratu romanesci sunt cu multu mai succese in privintia broderiei si a coloritului.

Preste mesura fromose sunt costumurile femeiloru: „Zavelca,“ chindisita cu fire de argintu; „fota“ (siurtiulu) tiesuta cu fire forte colorite, apoi „maram'a“ (seau pachelatulu) cusuta cu arabescuri fini de aur si argintu. „ii'a“ d'in aceea-si materia, presurata de cusuturile celle mai deosebite bisantine. Tote aceste fromose cusuturi se vedu si la manecariu, la umerii si snulu chiamasii, astelu si la peptariu, cojocelu s. a. „Brėulu“ este duplicate adeca latu de lana si preste ellu altulu

inca de „comitetu nationalu.“ Acăsta-a este motivulu, că Romani mercurieni, orestieni etc. nepotendu crede unu corp cu duce facie, una cea addeverata, alt'a cea amagitoria, nu potu primí cu bracie deschise neci lucrare acestuiu corp. Pentru că, s'o spunem in codata acelor domni, in fund. reg. romani sunt numerosi, cari nu voiescu se calce in peciore Autonomi'a Ardealului, si n'au se joca, că copi fara cugetare, cu sortea unei natiuni pentru care venitoriulu a destinatu alte tempuri. Inse in rendulu trecutulu am spusu celle de disu in acăsta privintia, remanu la acele.

Dara se speramu, că va veni tempulu candu ei insi-si, convingundu-se despre avercolirea loru redicola, voru ride de ea. Inse si pana atunci, fiindu că n'avemu tempu de perdu-tu seau de fantasare, se subscriemu cu totii: Proiectulu Adunării Romaniloru d'in fund. reg. cu privire la organisatiunea fund. reg. Acestu proiectu contiene celle mai juste, legale si sicere dorintie si pretensiuni alle romaniloru d'in fund. reg. in privintia organisatiunii acestui-a, de la cari neci uneltirile Sassiloru, neci metecenele guvernului ungerescu nu ne voru mai poté abate. Numai implinirea toturoru acestoru pretensiuni juste ne pote indestuli, numai escutarea perfecte egale indreptatfri pote restabili bun'a intielegere si dá prosperare locuitoriloru d'in fund. reg. ori ce ciungarire a acestuiu proiectu, facutu in detrimentulu Romaniloru, va fi sorgintele luptei inversiunate, ce vomu portá cu ori ce pretiu pana atunci, pana candu vomu fi cascigatu celle, la ce avemu dreptu si dreptate!

Camer'a reprezentantiloru Ungariei.

Siedintia de la 12. Maiu, 1873.

Presiedintele Bittó deschide siedintia la 10 ore din di.

Iosifu Madarász, presinta unu proiectu de resolutiune, dupa care camer'a ar' avé se insarciniedie pre guvernulu, ca acestu-a la concessiunea baneci ung. de escomptu si comerciu, se adduca la valore si urmatoriele conditiuni: 1. Diametate d'in numerulu intregu allu actiuniloru este d'a espune pentru subscriere publica d'in partea cetatieniloru si instituteloru tierrei, inse la casa candu aru mai remanē actiuni nesubscrise, aceste se se inapodie baneci si ea se dispuna apoi liberu de elle; 2. Subscrierea are d'a se face cu 200 fl., valorea nominala a actiunii; afara de

angustu cu fire lunguretie de lana rosia, numite „bete“.

Nu mai pucinu pitorescu este costumulu barbatiloru: „Manteau“ ele albe, in frumsetiate cu arabescuri negre si colorite si cu florideosebite. „Cojoculu“ si „Peptariulu“ sunt si mai incarcate cu in frumsetiari. Costumul d'in panura romanescă alba, fina, cusuta cu flori de metasa multe cum porta feciorii cei avuti d'in districtulu Romanatiu, este forte batatoriu la ochi. Acuarelle nimerite si tablouri seau figurine de cu câte 4 tierrani si tierriane, de pictorulu Satmari voru represintá publiculu loru fromosele porturi alle Romaniloru.

Arangearea chioscului-mediu va fi tare gratiosa. Flori si plante tropice lu-voru strag formá in templu de gradina farmecatoriu, unde scaune, imbracate cu peiscumpe, fine, albe ca neau'a, ne voru invitá la repausare. Draperie, pretiose se estindu in giuru si pre o mese, accoperita cu covore grele, grauntie de aur stralucescu in unu vasu de sticla cristalina, auru curatu, scosu prin spalare d'in fluvielu Romaniei [mai cu seama d'in Oltu si Lotru].

In drept'a de la pavillonulu de odihna, prim'a conditoria Bucuresceana a fratiloru Capsia si-espune intr'unu dulapu mare de sticla multimea producteloru salle dulci, cari in unele privintie intrecu productele firmeloru parisiane Maison si Marquis. Cunoscutorii Orientului si-voru adduce cu placere aminte, de diliele ce le-au petrecutu pre acolo indatá de voru vedé aceste dulceturi orientale genui-v ne, cari impreuna tote calitatile eminente alle d

concessionarii au d'a cere de la sub-
scriitorii de actiuni numai acea parte a spese-
loru de infiintare, carea cade pre fiecare ac-
tiune; aceste spese de fundare inse sunt d'a
stabil sub control'a guvernului.

Proiectul acestu-a se va tipari si la tem-
plu sau se va pune la ordenea dillei.

Eduard H o r n. avendu in vedere marea
monocore, ce in 6 Maiu, in amedi'a mare s'a
intemplantu pre callea ferrata, aproape de ora-
stul Pest'a, intreba pre ministrulu de justi-
tia, daca are de cugetu a present'a inca in
acesta sesiune unu proiectu de lege, care —
stabilindu obligamentulu, d'a desdauna pre
pasageri pentru vatemari — se scutesca dupa
potentia publiculu callatoriu cellu pucinu de
celle monoceri, cari s'aru intemplant d'in ne-
gigintia neceusabila.

Ministrulu P a u l e r raspunde, ca nu nu-
mai are de cugetu, ci a si luat mesurile ne-
cesarie spre acestu scopu.

Rapportorulu comisiunii centrale, Carolu
F o t v o s presenta raportulu a sup'ra modi-
ficatiunilor facute de Col. Tisza la proiectulu
de lege despre colonisti. — Rapportulu se va
tipari.

Camer'a stabileste, in fine, ordenea de di-
stribuie sediintele armatorie, de unde se vede,
ca mai inainte de tote se va desbate proiectu
de lege despre banc'a ung. de escomptu
si comertiu, apoi acei paragrafi d'iu projec-
tulu de lege despre colonisti, cari au ramas
deliberati.

Discursulu.

representantelu nat. cottense de Satu-
Marianu Gavrilu Lazaru de Porcari, pro-
nunciandu cu ocaziunea presentarei in-
terpellatiunii s'alle motivate, — rela-
tivu la organizarea comuneloru, imple-
mentatiunilor notariali si la essamenele
notariali, resp. calificatiunea in limb'a
romana, — in congregatiunea cottulu
Satu-Marianu, tinenta in Careii-Mari, la 31,
Martiu si urm. alle annulu 1873.

Comite Supremu, Onorab. Representantia!
Cerendu cuventulu, ceru totodata attenti-
unea onorab. repr. asup'ra unoru impregiurari
in viet'a noastra constitutionale, cari se
amintescu anumitu si indetaiu si in reppor-
tu d'iu V. comite cottense, pentru desbatare
in congregatiunea d'acum, presentatu onorab.
repr., cari impregiurari din indulgentia onor.

repr. le resumu la organizarea comuneloru,
implimentatiunilor notariali si la essamenele
notariali, resp. calificatiunea in limb'a romana.

Onorab. repr.! E lucru basatu pre lege, ba
conditiune, sine qua non, cumca acei candi-
dati de notari, cari in intiellesulu art XVIII
allu legii din 1871 — dorescu a concurge si
prin urmare dorescu a fi alesii de notari in

la Caramel si Dragée de la noi cu „dulcea“
turcesca. De altmintrelea productiunea
d'omboneloru se considera in Orientu ca o
profesiune incatu-va religiosa, ca-ci eu de
multe ori am avutu ocaziune a certi priu-
tati de la dulapurile conditorieloru turcesci
armatorie sentimente de alle profetului: „In-
ferea de dulceturi se nasce d'in credintia;
deputu credintiosi sunt dulci, era necredintio-
si sunt amari.“ Si artea acest'a este si vechia
si frumoasa, ca-ci se dice, ca chiaru mosulu
damu ar fi inventatu-o; unu veru allu pro-
ductulu, patronulu acestei arte, a pregatitu
dulceturi si alte confecturi pentru celle 13
luni alle lui Mohamedu, si in fine fica pro-
ductulu, Tatmeh mergeu'a femeiloru, a inven-
tatu si fabric. tu prim'a data panae Stultanu-
lu. „Dulceturiile“ domnulu Capsi'a stau chia-
ra la inaltimea acestei traditiuni, eu le-am
pregatitu si astfelu potu marturisi d'in convic-
tiune. Cine dorescu binevoiesca a cere si a se
convinge din registrulu ce contine vre-o
lista de feluri, inse totodata se nu uite
a arunc'a o privire a sup'ra originalei „cui-
me imitate“ (cuina imitata) in mass'a cea
mare de zaharicale.

Se mergemu inse mai departe, ca-ci d'iu
laturile ne atrage multimea cea mare
de producteloru. Ici vedemu blandarile pretfose,
de postavuri, mai incolo lucrurile cu gustu
si impitritate alle siellariloru, langa elle covore
de soliditate mantee catalonice; mai departe
vedemu cartonuri mari cu „matasse cruda“
de specie iapanesica si de Milanu, apoi mai

commune deja organizate, adica prevadute cu
representantia si antistia comunale consti-
tuita in intiellesulu legii suslaudate, trebue se
scie perfectu limb'a poporulu: ca-ci d'in con-
tra dupa modest'a mea opiniu e, ba potu dice
convinctiune, n'aru ave intiellesu §§-ii 20 si
22 si art. XLIV allu legii din 1868, cari fara
ori-care restrictiune apriatu marturescu cum-
ca: „Adunările comunale si-allegu singure de
sine limb'a protocollara si a manipularii offi-
ciali;“ apriatu sponu cumca: „Commun'a in
scrisorile indreptate cãtra jurisdictiunea cot-
tense, organele acestei-a, cãtra regimu si alte
officie se pote folosí de limb'a s'a propria offi-
ciala.“

Ecce, onorab. repr.! dupa modest'a mea
convingere chiaru pre §§-ii citati ai articulu
legii suslaudate e basatu si §-lu 12 din punc-
tulu 3 allu regulamentulu ministrulu de
interne, referitoriu la rigorosulu notariatu, care
§. fara ori ce restrictiune apriatu enuncia
cumca: in testimoniulu de calificatiune allu
rigorosantiloru notariali, inlaturandu-se ori-ce
classificatiune speciala, totudeun'a e d'a se es-
prime apriatu in ce limb'a seau in ce limbi a
facutu rigorosu si s'a aflatu care-va capace
pentru ocuparea statiunii notariali.“

Era §-lu citatu, dupa convingerea mea nu-
mai atunci are intiellesu, daca notarii limb'a
poporulu nu numai o intiellegu, ci in limb'a
poporulu vorbescu curatu, scriu si cetescu cor-
rectu, si prin urmare essamenele de califica-
tiune inca lu-depunu nu numai verbalu, ci si
scrisalu in limb'a poporulu respectivu, unde
adica voru a functiuna ca notari.

Ca se potemu On. repr.! mai pre usioru
intiellege caus'a ammentitu si totu odata
ca se ne potemu convinge despre importantia
acelei-a, mi permittu a notific'a nescari im-
pregiurari ce resulta chiaru din lege si anume:

E lucru preste totu cunoscutu, cumca co-
munele ce jacu in ambitulu cottulu nostru in
intiellesulu art. XVIII. allu legii din 1871
mare parte sunt deja, si adi mare voru fi tote
organizate, adica adi mane preste totu sunt
constituite comitetele comunale, cari in intiel-
lesulu legii sunt chiamate a conduce affacerile
comunee, a delibera in cause comunale;
adica ca corporatiuni autonome sunt in dreptu,
a duce protocollu despre tote consultariile si
deliberatiunile loru. Era protocollu ero a lu-
duce notariulu communalu in acea limb'a, care
si-o allege comitetulu de limb'a sa officiala.
(Conf. „Fed.“ nrulu 18, 1873. Cãtra Rom.
Bih.)

Mai incolo e lucru cunoscuta cumca in
partile muntose alle cottulu nostru, existu
mai preste totu comune curatu romane, unde
comitetele sunt compuse preste totu din atari
individii, cari afara de limb'a materna roma-
nesca nu pricepu alt'a; urmedia dara de sine,
ca consultariile nu potu curge de cãtu numai
in limb'a romana, si ca decisiunile conformu

la valle garniture de mobile, asemenea lucru
originalu, si mai multe alte lucruri. Piele de
cea mai eminenta calitate este representata in
massa mare, si pre langa ea se affia diferite
forme de ghetu (papuci) brodate, incalce-
mente impitritate inependu de la opincele
tierranulu pana la celle mai fine ghetu de
Parisu alle boierulu si boieronei. Intre altele
se pote vedé si o cisma forte artefeciosu lu-
crata, cusuta cu arabesce pompose de pelle,
unu adevratu capu de opera: maestrulu
care a facutu acesta cisma ofera ca premiu
500 de franci cellu ce l'ar poté imita. Unu
facutoriu de instrumente si-espune tote spi-
ciele de instrumente, intre cari si cornuri de
venatu, lucrute ingeniosu, eu clapele de chi-
clibariu si incrustate cu petre scumpe, apoi
violine de cãte 1000 franci bucat'a. Ni se
ofere inca multe de vedutu, inse tempulu e
scurtu. Patru piramide de vinu dau radiete
celle mai limpedi; aici se vedu productele
Moldovei, cari essercita cea mai mare attra-
ctiune pentru gustu, vinulu de pre Dealulu
mare, albu si placutu, apoi cellu de Cotnari
in colorea resinei, rosii ca foculu; dupa aceea
vinu de dessertu intr'adeveru cu potere imba-
tatoria; langa aceste se vedu vinurile de
Munteni'a cellu de Dragosiani, albu si tare,
esscellent'a rasachia din acellu-a-si locu si vi-
nulu de Odobesci rosii si picantu.

In fundu se redica pagod'a cerealeloru,
unde sunt espuse adeveratele grautie de aur
alle Romaniei in ute de specie, apoi fructele
cu pastare de cea mai frumoasa calitate. Este

administratiunei bune, nu se potu luá la pro-
tocollu in alta limba, decãtu numai in limb'a
consutariloru, adica cea romanésca, de-ora-ce
autenticarea protocolloru, pentru cuprinsulu
sarori-a membrii presinti ai representatiunii
comunali sunt respundietori, altcum nu s'ar
poté ntemplá; ca-ci a autentic'a protocollulu
dusu intr'o limba nepriceputa din partea mem-
briloru representatiunii comunali, ba a primf
respusabilitate pentru cuprinsulu acellu-a, e
absuritate ne mai pomenita. (Conf. „Feder.“
ibid.)

E lucru cunoscutu, cumca antistia co-
mune socotelele comunale, cari are dreptu
fi-care locutoriu a le cercá si a-si-dá pare-
rea in privint'a loru; acum, daca acellea sunt
compuse in limb'a nepriceputa, cum se voru
poté servi locutorii, cari porta greutãtele sa-
tulu, de dreptulu acestu-a? Cu unu cuventu
la notariate se duce protocollu si se faeu dif-
ferite scrisori, de cari au lipsa scrilocutorii. Daca
acellea sunt compuse in limb'a nepriceputa,
cum le voru pricepe interessati ce cuprindu
acellea? (Conf. „Fed.“ ibid.)

In fine, ori-care concetatiunu insuffletitu
pentru infiorirea patriei, va se dica, ori-care
concetatiunu, care voiesce infiorirea patriei ca
scopu, totu-o-data trebue se voiesca si mediu-
locele necesarie spre acellu scopu, resp.
infiorirea patriei: acum dupa modest'a mea
parere, unu pãrghia, unu factore principale allu
infioririi patriei e cultur'a poporulu, pentru
care, afara de preutu si docente unu allu
treilea apostolu e chiaru notariulu. Era cultur'a
poporulu in communitati romane numai ro-
manesce, servindu-ne adeca — ca conducatori
insuffletiti — de pronuntiatiunea si stilulu
correctu allu limbai romane, se pote essopérá;
ca-ci din contra unu progressu emulante cu
aventulu potentiatu allu culturi poporali mo-
derne din Europ'a nu se pote sperá.

Da „Limb'a nationala“ — dice Julianu
Schmidt — e expressiunea spiritulu poporulu;
cea mai baccatella scirbire a acestei-a se face
in detrimentulu culturi poporulu si lu-reiecta
pre acellu-a in cultura, de si acest'a la appa-
rintia se face in interessulu cutarei limbe r ai
culte. Noi numai caus'a culturi o promovemu
atunci, candu concedemu, ca tote limbele se se
desvolte liberu si dupa „legile salle“ ereditate.
Ecce, on. repr.: Scritoriulu germanu insuffletit
de adevertu necontestabilu cuprinsu in
cuventele suslaudate, grabi numai de cãtu,
adica pre la an. 1850 si urm. a infruntá prin
acellu-a pre germanii austriaci, cari aveau ne-
justificabila intentiune d'a estinde braciule de
polypu alle germanisatiunii preste tote popo-
lele regatulu nostru si asié si preste fratii
unguri; ceer ce inse juxta illud: „actio parit
reactionem“ nu li a successu; ba asié ce-va
in patri'a noastra, unde tote nationalitatele sunt
mandre de origiunea loru, neci nu va succede
in vecii veciloru.

o aredicatura arangiata cu multu gustu pre
verfulu carei-a se va asiedia „Romania“ taia-
ta dintr'unu stanu de sare, representandu pre
Cerere, dieiti'a distributorie de spicuri; acesta
statua va incoroná opulu. La stang'a espuse-
tiunii de cereale se va arangiá o grotta de
sare, unde se voru espune stani de sare de
marime straordenaria atãtu din minele de la
Tergu-Ocn'a din Moldov'a, cãtu si de la Te-
leg'a din Munteni'a. La drept'a se dischide o
grotta de fracture de sghiaburi cu aquariu si
gruppe zoologice, intre cari caprior'a cu unu
cornu atrage cea mai mare attentiune. La pa-
reti se redica piramide de lemne, carbuni
de petra si de marmora precum si unu ar-
rangementu frumosu de o suta ape minerale
de Romania, analisate de chemisti celebri.
Asemenea se voru asiedia in gruppa differi-
tele lucruri nationale, de casa precum ole si
alte lucruri.

Atãtu cu privire la industria; acum nu
trebue se lassamu neamentitu, ceea ce artea,
in butulu calumniatoriloru Romaniei, ofere in-
tru infrumsetiarea despartimenteloru acestui
locu de espusetiune.

Portrete vechi si pline de pompa d'alle
Domitoriloru: Cantacuzinu, Ghica si Cherescu
ornedia paretii laterali superiori, era portre-
tulu Domitorulu Carolu si allu Domnei Eli-
sabet'a luate in marime naturale, voru capetá
locu in mediulocu. Pre langa acellea vinu
inca luptele celle mari cu turcii, de Aman,
chipurile rapitorie alle lui Szatmáry, apoi na-
tura morta de Grigorescu, portretulu de creta

Purcediendu d'acel, credu, vomu considera
cu totii on. repr. de neamicii culturi poporali
si prin urmare de inimicii patriei pre toti acei
concurrenti la statiuni notariali romane, cari
nesciindu de ajunsu limb'a poporulu, prin
pronuntiatiunile loru scrintite strica si ceea ce
a fostu pana acolé bunu in limb'a poporulu,
si prin urmare dupa cum sustiene Julianu
Schmidt la reiecta pre poporu in cultur'a sa
nationala; d'a vomu considera cu totii de
inimicii culturi poporali si pre acei-a, cari
cu o sofisma incarnata sustienu, ba chiaru cu-
tedia a ni spune in faccia, cumca limb'a romana
nu e apta pentru manipularea trebiloru comu-
nali, e prea latinisata, poporulu nu o pricepe
etc. ca si candu nepricepandu-o d'ajunsu pre
ceea, eo ipso ar pricepe-o dara cea magiara
de si e lucru de comune cunoscutu, cumca
locutorii din partile superiori alle cottulu
nostru unguresce nu pricepu neci una boba.

On. repr.! Am dissu mai inainte, cumca
notarii in intiellesulu legii trebue se scia per-
fectu limb'a poporulu si prin urmare si essa-
menele de calificatiune atãtu verbalu, cãtu si
scrisalu inca trebue se-lu depuna in limb'a
poporulu respectivu, unde adica dorescu a
functiuna ca notari; si ecce pre candu d'o
parte cu dorere trebue se marturescu cumca
noi aici in cottulu noastra pre faccia eludemu
legea atunci, candu in comisiunea de 9 nu-
mai unu membru adica io singuru singurellu
sum allesu de essaminatore romanu si prin
urmare tota calificatiunea in limb'a romana
depinde numai dela unu? votu, pre atunci
d'alta parte nu potu retacé adunc'a-mi mah-
nire causata de deplorabila ovatiune a unoru
rigorosanti notariali romani, cari presentandu-
se la essamene ca ore-candu viclenii Gabao-
niti inaintea lui Iosua, affectandu fatigie d'al
d'a lui Cortezu si Pizarro (detectori americani),
simplumente se declarara ca: ddloru neci sa-
lutea cetera nu o voru, daca aceea se castiga
inca si prin essamene d'alle romane; adica
dloru nu li trebue neci o calificatiune din
limb'a romana, ba asta impregiurare neci n'o
dorescu se se exprime in diplomele loru. Ore
insemnatu-s'a on. repr., pre paginile istoriei
o crancena paupertate spiretuala ca si acest'a?
Si ecce io impregiurariile triste d'aceste, neci
decãtu nu le ascriu orblei suffletesci a popo-
rulu romanu, ci chiaru le ascriu vitregei ad-
ministratiunii ereditate din tempuri si mai
vitrege.

Din cuventele abie rostite va fi intiellesu
onor. representantia, ca in comisiunea de 9,
numai io singuru sum allesu de membru es-
saminatore romanu, si ecce de si unu nu-
mai, ca atare inca — pre langa tota bunavo-
inti'a — sum impededatu intru implenirea ac-
rata a officiulu meu; de-ora-ce terminii pen-
tru essamene pre diumetate sunt pusi chiaru
pre 9 ore de demineti'a, candu io ca crestinu
si totu-o-data preutu, fara mustrarea consciin-

aliu principelui Carolu si allu socii salle
(cesta din urma in costum nationalu) de
Stanescu, si in fine chipulu lui Tatarescu,
compusu forte frumosu in stilu modernu:
„Desceptarea Romaniei“; acestu chipu se pa-
re a da santieni'a allegorica intregulu actu
de espusetiune, care sub auspiciile lui Ema-
nulu Cretiulescu se vede a fi chiamatu a pre-
vesti pentru Romania o noua si splendida
era industriala.

Inca cãte-va dille si despartimentulu Ro-
maniei va fi, dupa cellu allu Ostrunguriei
unulu d'entre celle d'antãi gat'a. Intr'adeveru
asta-di m'am intardiatu cum se cade in des-
partimentulu acestui principatu; progressulu
admirabilulu mi-a insufflatu mare interessu.
Se vede ca acum nu este numai vorba gola
cumca acele binecuventate tierre s'au descep-
tatu si s'a scuturatu de ametiella si letargi'a
ce le-a impressuratu de secl. Visulu patrioti-
cu aliului Tatarescu se va implini si va deveni
unu adevertu multu promitietoriu pentru viito-
riu, indata ce voru cadé si ultimele catene de
vasallu.

Aici trebue se inchiamu, ca-ci elopotulu ni
dã semnuulu ultimu si daca tota lumea de ai-
ci, la audiuulu acestui semnu se imbuldiesce a
essí, noi inca trebue se facemu acest'a, ca-ci
daca nu, apoi seau ne voru scote cu sil'a, seau
ne voru incuia aici. Giganticulu palatuu se go-
lesce si afara in Prater se incepe viet'a cea
mai joviala.

d. „Wanderer“.

C. de Vincenti.

tiei si scandalirea credinciosilor mei, ba chiar fara perderea patrafirului (epitrahilu) nu me potu infacisia. Ce e dreptu, sum convinsu, cumca ast'a necualificabila impregiurare s'ar fi potatu inlaturá de tempuriu, daca me poteam infacisia si io la consultările preliminar; alle comisiunei de 9. candu adeca enumerandu gravminele si pretendiendu in intielessu legii, c'essamenele atatu verbalu, catu si scrisalu se se faca in limb'a comuneloru resp. tote le amu fi intocmitu: ceea ce io era-si pre langa tota bunavointia, n'am potutu face, de-ora-ce si terminulu pentru consultările preliminar scrissu de dlu v. comite era totu pre 9, ore a domanetiei se indicasse, candu io ca crestinu si totu o-data preutu a trebuitu se fiu in sierbitiulu sacru.

Ecce, on. repr., tote aceste impregiurari, credu, sunt d'ajunsu ca in fine se arretu, cumca io eu convictiunea mea, neci decatu nu stan pre unu terrenu cu totulu separatu. Ceea ce sustienu io sustiene legea, dreptulu si sustiene tota natiunelitate romana, sustiene ori care iubitoriu de patria. Se nu allucece daja nimene a crede, cumca io uniculu m'asiu incercá, ca si ore-candu stulu Bonifaciu la frisi, se restornu arborele superstitionei religiose allu acellui elementu din patri'a nostra, care orbitu d'o gloria efemera, doresce o Ungaria inffiorita pre ruinele culturai nationalitatiloru colloquitorie. In contr'a sageteloru inse ce totu-si pote ar sbora pentru acest'a in contra bieta capului meu, totu de-un'a voi fi gat'a a luá de scutu legile, pre cari mi am basatu tota convictiunea mea. In urma declaru in modu solenne si aceea, ca io nu pretendu, ca p. e. notariulu se propuna gramatie'a romana la noi, ca adica dupa ce va fi tornatu unu cuventu classicu romanu, pre acellu-a ca pre unu lucéferu se lu affiga pre orizontele memoriei cutarui cibanasiu d'in Raci'a seau Turtiu. Una intreprenderi intensiva, alocuri-a sisyphica, acést'a cade in resortulu preutului si a docentelui respectivu, ce inse notariulu intre impregiurările alle estensive seau mai multu conversative cu poporulu forte multu o pote ajutá.

Nu, nu se pote, on. repr. ca noi romanii satumareni cu o necualificabila lassitate se renunciamu la terrenulu legalu cascigatu si acestu-a cu multe sudori. Venimu si grabimu cu oemnitare a cuprinde loculu desemnatu prin lege, si credu ca intru cuprindearea acellui-a neci unu sinceru iubitoriu de patria nu se va impedeá.

Dreptu aceea:

1) Considerandu cumca notarii in intielessu legii d'in 1868. art. XLIV. §§-ii 20 si 22, precum si in intielessu §-lui 12 din punctulu III. alin regulamentulu ministerialu, — trebe se scia perfectu limb'a poporului;

2) considerandu, cumca comunitátele ce jacu in ambitulu cottului nostru in intielessu legii 1871, art. XVIII. adi mane preste totu sunt organizate;

3) Considerandu, cumca in partile superiori alle cottului nostru essitu mai preste totu commune curatu romane, unde comitetele comunali preste totu din atari individi sunt compuse, cari afara de limb'a loru materna romana nesciundu alt'a, — protocoille compuse in limb'a straina nu le potu autentica, ba nu potu fi neci respnsabili pentru cuprinsulu acelloru-a;

4) considerandu, cumca fia-care locutoriu comunale are dreptulu a cercá si a-si dá parerea in privint'a socotelloru comunali, ce numai asiá se pote, daca tabellele respective sunt introdusse in limb'a lui materna;

5) considerandu, ca pan'aci rigorosulu numai verbalmente s'a depusu in limb'a romana si cumca nescari rigorosanti not. romani cari pan'aci au functionatu in sate curatu romane si credu, si d'aci nainte dorescu a functioná — au cutediatu a se declará cumca: loru cualificatiune not. in limb'a romana nu li trebe, ba ast'a impregiurare a se esprime in diplom'a loru neci nu o dorescu si prin urmare in conti'a legii, dreptulu, si a culturai poporali, limb'a romana de limb'a protocollara si procesuala nu o voru neci aplicá:

cu tota confidint'a grabescu a rogá pre Dlu Comite supr. si pre onorab. reprezentantia ca se se enuncie.

a) adopará-se va numai decatu Comitete

supr. si onorab. repr. prin o:ganele salle administrative, ca poporulu resp. comitetele comunali si respectivu concurrenti notariu nu mane, ci adi se se instrue in drepture si obligatiunile loru si prin urmare statiunile notariale se se imple conformu legii si dreptulu autonomiu allu comuneloru? si

b) satisface-se-va legii si totu-odata simie, ca doritorii d'a se cualificá si in limb'a romana d'aci inainte se-si eluce elaboratele intrunu esemplariu si in limb'a romana? si daca da: de-ora-ce numai senguru sum alessu de membru essaminatoriu romanu, potu ore sperá, ca doritorii d'a se cualificá si in limb'a romana se se accomodatie astellu, ca essamenele se nu cada neci candu pre 9 ore de domieca, ca-ci io ca crestinu si totu odata preutu, precum dissei, la unu assemene terminu nu me potu infacisia? de unde nu: atunci on. repr. binevoiesca a me absolve d'acestu patriotieu officiu si totodata binevoiesca a me convinge despre legalitatea refusului!

De langa Huniadinu in Maiu 1873.

Red. ! In Nr. 30 „Fed.“ a aparutu unu articlu, subacrisu de unu cutare domnu d'in Blasiu ascunsu dupa culise de unde se presentia on. publicu sub numele „Celu ce compune si serie sutele de cole“ fara a cutediá se arete penele-si delicate ca se scima ce cucu canta. Noi cu tote ca lucunoscemu de pre cantecu totu-si de asta-data nu voimu a-lu areta cu degetulu, ci vomu combate numai mistificatiunile, cari le-a scriu in articulu mentiunatu cu privire la dechiaratiunea nostra d'in Nr. 23 „Fed.“ Dlu scrietoriu „de sute de cole“ la inceputulu articulu conchide cu siguritate cumca „atatu corespondintia de langa Clusiu catu si cea de langa Huniadinu“ cari s'au publicatu in Nrulu amintitu sunt scrise de un'a si aceea-si mana seu celu pucinu dictate de unulu si acell'a-si capu“ etc. Acésta conchisiune si-a facutu-o D.sa cu ajutoriulu reguleloru psihologice, cari ca „pedagogu“ pre cum i place a se numi, aru trebui se posieda in mare gradu, inse conchisiunea D.sale ne areta chiaru contrariulu, de ora-ce noi inca amu invetiatu „Psihologia“, de-si nu in Prag'a ca Dsa, si ne-am cascigata cunoscentie psihologicu-antiquu dar' totu-si nu potemu combina acesti articli astufeliu in catu se formamu o conchisiune, carea se convina cu a D.sale. Si ca domnulu corespondintu d'in Blasiu se se convinga cumca ácei articli nu sunt „scrise de un'a si aceea-si mana“ seu dictate de unulu si acell'a-si capu,“ martore ni e on. Redactiune, si prin urmare conchisiunea dlui „pedagogu“ d'in Blasiu e nebasata pre adeveru.

Mai la vale dice dlu scrietoriu „de sute de cole“: „Curiosi omeni invetiatorii seraci de langa Huniadinu cum sciu ei calculá câte 30 cr. de obiectu loru li resulta o suma de 9 fl. 60 cr. De taceti remaneati filosofi“ etc. Noi credemu D.le „pedagogu“ ca D.ta esti cu multu mai curiosu de catu noi, facundu-ti urechi'a siuta si fara a medita la cale, ce am scriu noi, ci numai dupa inalt'a-ti intieptiune dici cumca noi am calculatu cu „numeri prinsu din ventu“ pre candu noi amu disu cumca: „pentru esaminarea obiecteloru vomu trebui a solvi o tacsá de 9 fl. 60 cr. basandu-ne pre § 88 d'in art. de lege 38 din 1868 carele prescrie pentru preparandu 16 obiecte si prin urmare din acele voru trebui si invetiatorii a depune esamenu de cualificatiune; mai incolo am disu ca „deca metodulu se va luá separatu de scientia cutare, atunci resulta sum'a de 9 fl. 60 cr.; ér decumv'a vi s'a parutu socot'a nostra prea naiva ve rogamu se calculati dupa deslucirea de susu si suntemu convinsi ca veti affá ca si noi.

Dlu scrietoriu „de sute de cole“ voiesce a falsificá adevérulu dicandu: cumca catra capetulu corespondentiei nostre ni-am fi esprimatu dorintia ca „se se sterga de o camdata esamenele de cualificatiune“ pre candu noi am disu ca: deca se va sterge tacs'a pentru esaminarea obiecteloru vomu merge bucurosu ca se ne „are'amu scientia prin Blasiu“ fora a avea cea mai mica temere de apucaturile de cari se folosescu D.sa cu scopu de a conlunda pre bieta invetiatorii la aceste esamene, si cu tote acestea nu ne tememu

ca ne veti deochia domniloru Blasiani. Pre noi numai tacs'a cea marisiora carea o preindeti pentru esaminarea obiecteloru ne-a retienutu de nu amu mersu la esamenu in Blasiu in 28 Apriliu a. c. si mai vertosu ca acei bani sunt destinati ca remuneratiune a membriloru comisiunei esaminatorie precum ni-o spune acest'a chiaru si Dlu „Celu ce scrie sutele de cole“ inse noi am dori ca: acei 5—6 fl. cari solvescu invetiatorii pentru remuneratiunea membriloru comisiunei esaminatorie se forme die unu fondu pentru pensiunarea invetiatoriloru defectuosu seu a orfaniloru loru, pre cum s'a facutu acést'a la censurarea notariloru caci celi 5 fl. cari-i solvia pentru diploma s'au depusu in casele de pastrare spre fructificare si dupa cati-va ani voru potea avea unu fondu de 9—10.000 din carele se voru pensiuna. Astufeliu ar trebui se se faca si cu banii cari-i solvescu invetiatorii pentru esaminarea obiecteloru cu atatu mai vertosu, ca-ci ei abia au cate 40—50 fl. salariu anuale, din care cauza suferu cele mai mari rotati ér orfanii si veduv'a lui de multe ori sunt arancati lenga gardiuri fora a vé cea mai mica ajutorare din partea cuiva. Ér decumva domni Blasiani ar voi a lucrá fora remuneratiune, atunci harem 2—3 fl. se se puna pentru acestu fondu ér 1—2 fl. se se fie ca remuneratiune, dela fiecare individu. Deci ne laamu indrasnel'a a rogá cu tota onorea pre M. On. Congresu couchiamandu pre 1 Junie la Blasiu — ca acestu obiectu atatu de ponderosu inca se se iee la desbateru.

Dlu scrietoriu „de sute de cole“ vrédu a-si areta nevinovati'a si a se mantui ca si Pilatu candu si a spelatu manile, dice ca: „precum la universitati si la preparandiele de statu se pretindu tacsé pentru asemene esamene, asia si in Blasiu, caci nime nu e detoriu se lucre in cinste pentru unii si altii.“ etc. La acésta nu potemu a nu ne esprimá parerea de reu vediendu ca on. dd. profes. din Blasiu nice atat'a nu voiescu a face in interesulu invetiamentulu fora remuneratiune grasa, pre candu noi scimu ca la preparandiele de statu nu pretindu pentru aceste esamene neci o pará ci numai pentru diplome; ér pentru ca D.Vostru avete „salarie de doue ori mai mici decatu profesorii dela preparandiele de statu“ nu avemu ce face, seu dora pretindeti ca noi — seracii seraciloru — se ve ajutoramu? Acést'a ar insemná a te rogá de orbu ca se-ti infre atia in leu.

Dupa tote aceste dlu scrietoriu „de sute de cole“ se silesce a demustrá cumca tocmai invetiatorii suntu vin'a ca salarieloru suntu asia mici amintindu despre comun'a S. dupa care au concursu in a. c. doi individi anume: PP. si F. M. si cumca PP. s'a oferitu a fi invetiatorii pentru diumetate salarulu d'in anii precedenti, si apoi ne intreba: „Ore nu ven. ordin. porta vin'a la s'ariele cele mici“? Aici deca dlu scrietoriu „de sute de cole“ ni-ar permite ni-am dá parerea la acést'a, si dicemu: ca daca venit. ordinat. a avutu cunoscentia despre acesta alegere nelegale alui P.P. ar fi trebuitu indata a-lu distatuf ordinandu alegere noue pe lunga salarulu din anii precedenti, ér pre respectivulu D. protopopu carele a avutu nerusinare a concede in comun'a S. unu astu-feliu de lucru scandalosu se-lu fi admoniatu facandu-lu atentu ca de alta data se nu lase dupa voi'a viteliului. De altu-mintre a lasá in puterea senatului scol. com. alegerea de docente e lucru foranici o praesa de ora-ce la aceste alegeri se intempla o multime de nedreptati ca acést'a ce ni-o spune dlu coresp. d'in Blasiu. Acestu dreptu a sen. scol. aru trebui alu denegá si dreptulu de a docenti se fie numai a ven. ordin. si atunci nu ar potea poporulu a se tergef cu docentii ci ar' trebui se se tiena de contractulu d'in anii precedenti, afara de acést'a invetiatorulu aru avea mai mare auctoritate inaintea poporului, sciendu cumca acela e denumitu ér nu alessu din bunavointia ore-cui si prin urmare nu ar poté a-i dice: „noi te-am alessu, noi te potemu tipá.“

In fine rogamu pre Prea Ven. Ordin. metropolitanu ca tacs'a carea o platescu docentii pentru fondulu de pensiune a docentiloru, ér

pre M. On. comis. esaminatorie si pre Dlu „celu ce scrie sutele de cole“ — i rogamu ca banii acei se-si lase pentru scopulu amintitu si atunci voru solvi bucurosu toti docentii chiaru cate 9—10 fl. candu apoi cu ca mai mare bunavointia vomu merge si „vomu areta scientia prin Blasiu.“ Deci la revedere dle scrietoriu „de sute de cole“ in Blasiu.

Mai multi invetiatorii seraci

VABIETATI.

*(† Necrologu.) Teodora Georgi Caraiánu, scrutaoriu reamitu pre terrenulu limbisticu si istoric germanu, a repusatu in ultimele dile alle lunei trecute. Acestu barbatu, care si-a consacratu poteri sulle spirituale germanismului, n'a fostu ni germanu, precum dicitu unii, nici grecu, precum tieniu altii, ci ellu a fostu fiulu unu comerciantu macedo-romanu, care s'a asiadiatu in Vienn'a, unde apoi descendintii se fure coplesiti de valurile germanismului. Esemple triste de aceste avemu inca o multime.

*(Fabrica de zaharu in Ardealu.) Cetimu in „Osten“ de Vienn'a, ca unu numeru insemnatu de cetatieni d'in oppidulu Rupea (Cohalnu) si din scaunulu seu a tieniu o adunare spre a se consultá in privint'a infiintarii unei fabrice de zaharu. Prin acestu scopu s'a si afflatu unu capitalistu care a dechiaratu ca e gat'a a da 300.000 fl. pentru infiintarea fabricei, inse numai sub conditiunea, daca din partea locutoriloru oppidului si ai scaunulu i se-va garantá cantitatea necessaria de napi de zaharu. In fine s'a alessu unu comitetu de 9 membri, care va avé a se ingriji de mediulocele, si de modalitatile referitorie la ajungerea scopului.

Concursu.

Pentru statiunea de cantoru-docentiu gr. cat. de Bicadiu, devenitu vacante, prin aplicarea la officulu de notariu cercuale fostulu aici invetiatoriu, — prin aceste m publicu concursu.

Cu acesta statiune sunt impreunate urmatoriele emoluminte:

- 1) bani gat'a 150 fl. v. a.
- 2) bucate (graantie) 64 meritis.
- 3) lemned a focu 4 stangeni.
- 4) lumine 10 pundi.
- 5) quartiru (locuintia).

Doritorii d'a avé acesta statiune se se presentie inaintea subscrissulu senatu scolari locale celu pucinu pana la finea lunei Augustu, a. c. unde voru avé a-si documentu aplicatiunea loru de pana acum, precum comportarea morale preavuta.

Datu in Bicadiu, 4 Maiu, 1873.

p. Senatulu scol. confs. gr. cat. loc [2—3.] Simeone Saasu, pres. substi.

Sciri electrice,

Vien'n'a, 13 Maiu. Ordenatiune referitoria la suspinderea acteloru de banca se va publicá mane cu tota positivitarea. Asta-di s'a tieniu cu privint'a la acestu obiectu unu consiliu ministerialu sub presiedintia monarcului.

Vien'n'a, 13 Maiu. Proclamare suspinderii acteloru de banca avu pentru bursa unu effectu multumitoriu. Stagnatiunea s'a delaturatu si se crede ca si crisea se va deluturá in currenda.

Burs'a de Vien'a de la 13. Maiu, 1873

5%, metall.	70.25	Londra	108.8
Imprim. nat.	73.80	Argintu	107.75
Sorti d'in 1860	102.50	Galbenu	5.17
Act. de banca	942.—	Napoleon'd'or	8.74
Act. inst. creu.	321.35		

Propriet., edit. si red. respundiet.: ALESSANDRU ROMAN